

TEMA 1

Kreativitet

**Kreative musiske fag
i lilleskolerne – prøve
og udvikling? Hvorfor
og hvordan?**

40% flere timer til kreative musiske fag i Lilleskolerne end i folkeskolen Af Lilleskolernes sekretariat

Prøver og elevudtalelser skal styrke kreative fag Af Else Marie Andersen

Eksamen i rytmik styrker skolen musikkultur Af Asger Muurholm, lærer og journalist

At spille musik bygger om på hjernen Af Asger Muurholm, lærer og journalist

Eksamen og karakter i musik Af Else Marie Andersen

Koncerten er den store eksamen Af Else Marie Andersen

40% flere timer til kreative musiske fag i Lilleskolerne end i folkeskolen

	Timer i alt fra 1. til 9. klasse	Pr. år	Pr. uge
Folkeskolen:	1500	167	4,2
Lilleskolen:	2100	233	5,8

Klasse	Idræt		Musik		Billedkunst		Drama		Værkstedsfag*		I alt	
	Folkeskolen	Lilleskolen	Folkeskolen	Lilleskolen	Folkeskolen	Lilleskolen	Folkeskolen	Lilleskolen	Folkeskolen	Lilleskolen	Folkeskolen	Lilleskolen
1	30	65,9	30	52,8	30	58	0	29,1	0	29	90	235
2	60	66,8	60	53,5	60	60	0	30	0	29,7	180	240
3	60	68,7	60	54	60	62	0	29,1	0	40,6	180	254
4	90	76	60	57,8	60	67	0	33,3	60	42,3	270	276
5	90	72,6	30	58,7	30	65,3	0	37,1	120	43,2	270	277
6	90	70,7	30	54,8	0	49,4	0	31,5	120	46,8	240	253
7	60	71,3	0	44,3	0	37	0	32	90	38,9	150	224
8	60	55,6	0	40,7	0	25,3	0	22,5	0	26,4	60	171
9	60	55,6	0	37,1	0	29	0	22,5	0	26	60	170
I alt	600	603,2	270	453,7	240	453	0	267,1	390	322,9	1500	2100

Fakta om undersøgelsen

Folkeskolen: Bekendtgørelse om undervisningstimal i folkeskolen for skoleårene 2006/07 - 2010/11 samt efterfølgende skoleår, af 15. november 2006. Tallene i tabellen er for skoleåret 2009/10

Lilleskolen: Spørgeskemaundersøgelse gennemført februar 2010. Omfatter 27 skoler med 4.439 elever, svarende til halvdelen af samtlige medlemsskoler godt 55 % af alle elever på medlemsskolerne. Udarbejdet af Lilleskolernes sekretariat

* Værkstedfag omfatter fagområderne håndarbejde, sløjd og hjemkundskab

Prøver og elevudtalelser skal styrke kreative fag

Af Else Marie Andersen

En to-årig forsøgsplan er sat i værk på foreløbig 15-20 folkeskoler. Det sker som led i regeringens handlingsplan, der skal styrke de praktisk, kreative og musiske fag.

Siden august 2009 har forsøgsskolerne blandt andet haft mulighed for at køre forsøg med at strække det obligatoriske undervisningsforløb i musik og billedkunst ud over flere år, så eleverne kan få kontinuerlig undervisning i de fag fra 1. til 7. klassetrin.

Der er også lagt op til forsøg med afsluttende prøver i valgfagene musik,

billedkunst og det nye fag, ”håndværk og design”, som er en erstatning for håndarbejde og sløjd eller håndarbejde, sløjd og billedkunst. Endelig gør skoler forsøg med udtalelser om elevernes faglige standpunkt som afslutning på den obligatoriske undervisning i de kreative fag, som det fremgår af regeringens handlingsplan.

Forsøgene løber frem til skoleåret 2010-11, hvorefter de evalueres. Regeringen har afsat 1,5 mio. kr. til denne evaluering.

S vil afsætte 30 mio. kr.

Socialdemokratiet mener imidlertid ikke, at regeringens handlingsplan er ambitiøs nok. Derfor har partiet i november 2009 fremsat et beslutningsforslag i Folketinget, B 43, der blandt andet indebærer et forslag om at afsætte 30 millioner kroner over tre år til forsøgsvirksomhed i folkeskolen. Socialdemokratiet foreslår, at 10

folkeskoler får bevilget penge og frit lejde til at gennemføre en række forsøg med praktisk-musiske fag. Partiet foreslår også at etablere et nationalt videnscenter for kreative og skabende kompetencer, men regeringen er ikke indstillet på at stemme for beslutningsforslaget, og så er der ikke flertal for det.

”I ministeriet undersøger vi pt behovet for et nyt videnscenter, men foreløbig er der ikke afsat penge til det i regeringens forsøgsprogram”, fortæller fuldmægtig Jan Liin Jessen, Undervisningsministeriet.

Forsøgsprogram relanceres

Indtil videre har kun 15-20 skoler har meldt sig til køre forsøg. Derfor har Undervisningsministeriet besluttet at relancere forsøgsprogrammet for at få flere skoler til at melde sig. Målet er at få mindst 25 skoler til at deltage i forsøgene. Det vil skabe et større grundlag for eva-

lueringen, der skal vise, om de praktisk-musiske fags indhold og undervisning skal ændres i fremtiden.

Regeringens handlingsplanen er udarbejdet på baggrund af anbefalinger fra en rådgivningsgruppe. Den bestod af folkeskolens faglige foreninger inden for de forskellige fag og af repræsentanter for Kulturministeriets uddannelsesinstitutioner. Arbejdet blev sat i værk i forlængelse af den såkaldte Bamford-rapport, som i 2006 analyserede de praktiske, musiske og kunstneriske fags status i Danmark.

Når evalueringen af forsøgsperioden er klar, ventes regeringen at komme med en redegørelse til Folketinget. Den skal afdække, om der er behov for yderligere initiativer for at styrke børn og unges kreative og skabende kompetencer.

PRESSEMEDDELELSE –
Undervisningsministeriet 13.
marts 2009:

Kreative fag bliver prøve- fag som forsøg

**Regeringen fremlægger nu en
handlingsplan for at styrke børn
og unges praktiske, musiske og
kunstneriske færdigheder. Forsøg
med afgangsprøver i musik, bil-
ledkunst og et nyt fag ”håndværk
og design” er en betydningsfuld
del af planen.**

Nu kan eleverne i folkeskolen komme til
afgangsprøve i valgfagene musik og billed-
kunst..... Endnu et nyt tiltag er udtalelser
om elevernes standpunkt, der udarbejdes,
når de afslutter den obligatoriske under-
visning i de kreative fag

De nye prøvefag er et centralt element
i regeringens handlingsplan for at styrke
de praktiske, musiske og kunstneriske fag.
Handlingsplanen skal føre til, at eleverne
bliver endnu bedre til at bruge deres
hænder, krop, øjne, ører og smagssans.
Eleverne har i dag hjemkundskab, sløjd,
billedkunst, idræt, håndarbejde og musik,
her får de mulighed for blandt andet at
bage, høvle og spille fodbold.

De praktiske, musiske og kunstneriske
fag er alle vigtige dannelsesfag, der blandt
meget andet giver eleverne en særlig ind-
sigt i dansk og international kultur. Fagene
får højere status som prøvefag.....

Bertel Haarder peger på, at danske
unge med rette er eftertragtede verden
over for deres kreativitet og selvstændige
arbejdsmetoder.

”Vi har allerede styrket de boglige
fag. Nu er turen kommet til de prakti-
ske, musiske og kunstneriske fag, som er
mindst lige så vigtige. Det er dannelsesfag,
der udvikler elevernes kulturelle forståelse,
motoriske evner og øje for detaljen. De
lægger op til, at eleverne bruger alle sanser,
og de bør støttes og udvikles som en selv-
følgelig og vigtig del af alle børn og unges
læringsforløb,” siger Bertel Haarder.

B 43 Forslag til folketingsbeslut- ning om styrkelse af elevernes kreative og skabende kompeten- cer i folkeskolen.

Fremsat den 5. november 2009 af Leif
Lahn Jensen (S), Christine Antorini (S),
Kirsten Brosbøl (S), Carsten Hansen (S),
Bjarne Laustsen (S), Kim Mortensen (S),
Julie Skovsby (S)

Folketinget opfordrer regeringen til at
styrke børns og unges kreative og skaben-
de kompetencer i folkeskolen ved:

– At iværksætte en forsøgsordning
over 3 år, hvor ti folkeskoler i landet
får frit lejde og økonomi til at gen-
nemføre en række af anbefalingerne
fra rådgivningsgruppen om styrkelse
af de praktisk-musiske fag i folkesko-
len. Forsøgsordningen skal evalueres,
med henblik på at forsøgenes positive
resultater efterfølgende gennemføres
landsdækkende.

– At etablere et nationalt videntcenter
for kreative og skabende kompetencer,
der skal indsamle forskningsresultater
og anden dokumentation på området,
udvikle undervisningsforløb og vare-
tage forsknings- og udviklingsopgaver
også i forhold til efteruddannelse af
undervisere.

Bemærkninger til forslaget

Der er behov for at styrke børns og unges
kreative og skabende kompetencer i fol-
keskolen. Det indebærer en styrkelse af de
praktisk-musiske fag. Disse fag vil bidrage
til at understøtte Danmarks position som
et land, hvor kreativitet og selvstændighed
er i højsædet.

Regeringen har med undervisnings-
ministeren i spidsen stået bag flere rappor-
ter om styrkelse af de praktisk-musiske fag.
Men regeringen har stort set ikke sat et
eneste initiativ i gang fra det omfattende
forarbejde, der er blevet gennemført.
Senest satte undervisningsministeren et

forsøgsprogram i gang uden at sætte penge
af til forsøgene.....

Forskningen har vist, at indlæringsre-
sultaterne er positive for børn og unge, der
har modtaget »kunstrig« undervisning....
Undersøgelsen viser, at børnene bliver
mere modne af den »kunstrige« under-
visning og udviser store selvstændighed og
store samhørighed med deres klassekam-
merater. Undersøgelsen indikerer også,
at elevernes læse- og skrivefærdigheder
bliver forbedret..... Læreren lader også
til at få mere ud af undervisningen end
blot glade elever. Via mere engagerede
elever får lærernes undervisning fornyet
energi, og dette fører igen til, at flere
lærere videreuddanner sig for at øge deres
kvalifikationer..... Holdningen til skolen
ændres ligeledes. Forældrene oplever, at
deres børn hyppigere fortæller om deres
oplevelser i skolen og prøve at lære deres
forældre, hvad de selv har lært i skolen,
eksempelvis slagtojsrytmer, dansetrin og
håndværksmæssige færdigheder.

Lande som Finland og Canada, der
ligger højt i PISA-undersøgelserne, har et
stort fokus på de kreative fag.

... ønsker forslagsstillerne større fokus
på udviklingen af børns og unges kreative
og skabende evner og ønsker større krav
til udviklingen af disse evner. Det sker ved
at sikre, at de praktisk-musiske fag bliver
vurderet på samme niveau som de boglige
fag. En måde at gøre det på er, at disse fag
løbende bliver dokumenteret og evalueret
i skolesystemet. Det kan ikke nytte noget,
at de praktisk-musiske fag bliver en
hovedpude og et frirum fra at fordybe sig
i de boglige fag, som skolelederen blot
kan sætte en hvilken som helst lærer til at
undervise i. Kunst- og kulturoplevelser
og håndværksmæssige oplevelser må ikke
kun være et supplement til den ordinære
undervisning.

Eksamen i rytmik styrker skolens musikkultur

På Århus Friskole er den første afgangsprøve, eleverne fra 9.klasse møder en prøve i at undervise yngre elever fra skolen i et musik-rytmisk forløb. De store elever elsker at få lov at vise, hvad de kan – og resten af skolen nyder godt af deres kunnen

Af Asger Muurholm, lærer og journalist

Det gjorde et stort indtryk på 17-årige Emilie Espichicoque Vestergaard, da hun for halvandet år siden skulle til eksamen i rytmik og musik ved afslutningen af 9.klasse på Århus Friskole:

”Jeg opdagede, at det var mega fedt at undervise og få gode råd og respons i

forhold til det, min klassekammerat og jeg havde forberedt os på at undervise i”.

De havde valgt at undervise 5.klasse i at spille et nummer af Lenny Kravitz.a

”Det var lidt underligt, at der sad nogen og kiggede, mens vi underviste, men det var rimeligt afslappet og hverdagsagtigt – slet ikke som de andre eksaminer, vi var til,” husker Emilie.

I dag er Emilie lærer i Kucheza, en musikklub for børn og unge i Århus.

Den samme historie fortæller Maria Jæger, musiklærer på 11. år på Århus Friskole og selv tidligere elev på skolen. For snart 17 år siden gik hun i 9.klasse og skulle til eksamen i musik og rytmik. Hun opdagede dengang, at hun er vild med at undervise i de to fag. Så vild, at hun halvandet år efter afsluttet skolegang, søgte ind på Center for Rytmisk Musik og Bevægelse – en fire-årig uddannelse i rytmisk musik og bevægelse på konservatoriumniveau.

Både form og indhold i musikeksamen har ændret sig meget, siden hun selv var elev på skolen:

”Dengang skulle vi undervise børnene i børnehave- og 1.klasse. Vi underviste dem kun én gang – og det var så det. I dag er vi langt mere ambitiøse både med hensyn til form og indhold.” Hun fortæller, at rytmik og musikeksamen nu er et forløb, der strækker sig over 4-5 uger, hvor 9.klasses eleverne to og to skal forberede tre gange en halv times undervisning af en gruppe elever på skolen - efter eget valg. Valget af målgruppe sker, ifølge Maria Jæger, i samråd med de to rytmik- og musiklærere. Undervejs i forløbet er der lagt tid

ind til vejledning, ”så de to 9.klasses elever kan vokse med opgaven og justere det forløb, de har planlagt, så det passer mest muligt til de børn, de har med at gøre.”

Rytmik- og musiklæreren prøver at få spredt undervisningen ud på alle klassetrin:

”Alle elever på skolen vil gerne være en del af de stores musikeksamen, og de bliver skuffede, hvis de ikke får lov at være kaniner,” siger Maria Jæger.

Engagementet skal bære

Når eleverne på Århus Friskole kommer i 8.klasse, rejser de 3-4 uger til et land - typisk i Afrika eller Latinamerika, hvor musik og dans stadig spiller en vigtig rolle for kulturen.

”Mindst halvdelen af holdene, der går til rytmikeksamen i 9.klasse, vælger at tage udgangspunkt i noget af det, de har lært på deres 8.klasses rejse. Det vigtigste er, at de brænder for det materiale, de har valgt – så bliver det altid godt, når de underviser i det,” fortæller Maria Jæger og læner sig frem, imens hun ivrigt gestikulerer med armene. Hun fortæller, at lærerne accepterer mange forskellige ideer, det behøver ikke kun at dreje sig om musik eller dans i en snæver forstand:

”Hvis de foreslår en minimusical eller et gakket teaterstykke, der skal filmes – ja så accepterer vi det. Det skal bare indeholde noget skabende, ha’ et udtryk og være noget, der kan bruges i undervisning af børn.”

Som eksempel fortæller Maria Jæger om en ”skrupskør musical med nogle fjollede sange”. Her er det vigtige, ifølge

over 4-5 uger, hvor eleverne to og to skal undervise tre gange en halv time for den elevgruppe, de i samarbejde med musiklærer og rytmiklærer har valgt. Undervejs får de vejledning og evaluerer løbende forløbet sammen med deres lærere.

Rytmik og musik på Århus Friskole

0. og 1.klasse - Rytmik to til tre gange om ugen: Leg, bevægelse, sanglege
2.,3. og 4.klasse - Musik 1-2 lektioner om ugen: Mest elektrisk musik.
Rytmik - 1 lektion om ugen: Trommelege, bevægelseslege, dans, sang
5.,6. og 7.klasse - Musik 2 lektioner om

Maria Jæger, i virkeligheden det samspil, der er mellem de store og de små elever i den fælles skabende proces.

Et andet eksempel på emnevalg til eksamen kan være to drenge, der brænder for at spille guitar og derfor vil lave et undervisningsforløb for et guitarhold i en passende aldersgruppe.

”Det vigtigste er, at det er velforberedt, og at de brænder for deres ide – så gør de sig nemlig umage, og det kan deres elever mærke,” siger Maria Jæger.

Karakterer

Der gives ikke karakter til denne eksamen. I stedet får hver elev en udtalelse sammen med eksamensbeviset, når hun går ud af skolen.

”Nogle elever får en lang udtalelse, fordi de er meget dygtige, velforberedte, viser overblik over metoder og kan løse de problemer, der opstår undervejs,” fortæller Maria Jæger.

Andre får kun få linjer, hvor der står, at de har gennemført forløbet:

”Hvis de ikke har vist meget, skriver vi heller ikke meget – det er helt fair,” mener Maria Jæger.

Hun fortæller, at rytmikeksamensforløbet er meget populært blandt eleverne, fordi de har meget stor selvbestemmelse og dermed føler ejerskab for undervisningen.

”De får styrket deres selvtillid, når de opdager, hvor meget de egentlig kan – typisk forbereder de et alt for langt forløb eller noget, der er for vanskeligt. De glemmer, hvor dygtige de selv er,” siger Maria Jæger og smiler.

ugen: Mest elektrisk musik. Hvert tredje år musicalprojekt, hvor der bruges mere tid på de to fag.

I 7.klasse øves der ekstra i forbindelse med at klassen skal tjene penge til deres lange udlands- tur ved at optræde i forskellige institutioner som for eksempel børnehaver og fritidshjem.

8. og 9. klasse : Musik og rytmik 3 lektioner om ugen. Derudover mulighed for Big Band 2 lektioner fredag eftermiddag – frivilligt.

Derudover hvert år: Festugeoptog, hvor eleverne kan vælge sig på musik og dans, juleværksteder, hvor der er mulighed for at lave sin egen musikvideo.

Asger Muurholm

Eksamen i rytmik og musik

Rytmik-eksamen eller pædagogisk eksamen, som den også hedder, har eksisteret på Århus Friskole i mere end 30 år. Ifølge Erik Westberg, tidligere musiklærer og gammel elev på skolen, startede traditionen, da han og en anden elev fra de ældste klasser underviste de små i marimba-pantomime. En form inspireret af Bernhard Christensen, hvor børn spontant synger og bevæger sig. Dengang hed Erik Westbergs klasselærer Leif Falk, der også underviste i musik på Århus Friskole. I dag er det en eksamen i et forløb, der indeholder noget skabende inden for rytmik og/eller musik. Forløbet strækker sig

8.klasses-tur:

Når 8.klasse hvert år vender hjem fra deres 3 til 4 uger lange udlandsrejse til for eksempel Cuba, Ghana, Brasilien - eller som i år, Namibia - bringer de mange musikalske indtryk med sig hjem. En af de måder resten af skolen kan lære sangene, rytmerne og dansene fra turen at kende er, når de store elever underviser de mindre.

På 8.klasses-turen oplever de danske elever, at musik og dans stadig er en vigtig del af kulturen for mange mennesker, der måske ikke er materielt rige, men ofte har en stærk og rig musik- og bevægelseskultur.

At spille musik bygger om på hjernen

Musik rører ved både følelser og intellekt og giver os et frydefuldt gys, når noget uventet sker. Dygtige rytmiske musikere får en større arbejdshukommelse end folk, der ikke spiller. Hjerneforsker, jazzmusiker og underviser på Det Jyske Musikkonservatorium Peter Vuust mener, at grunden til vi skal spille musik er, at musik er vigtigt i sig selv

Af Asger Muurholm, lærer og journalist

Peter Vuust

Center for Funktionelt Integrativ Videnskab står der på skiltet, der viser op på femte sal i bygning 10 G på Århus Sygehus. Peter Vuust står ude på gangen og er optaget af at vejlede en studerende fra konservatoriet. Han afslutter vejledningen og viser smilende ind på sit kontor, undskylder at han lige skal besvare et par mails og et enkelt telefonopkald, inden han læner sig frem og vier hele sin opmærksomhed til spørgsmålet om musiks indflydelse på hjernen:

”Musik påvirker mange forskellige centre i hjernen. Hele det auditive system, for eksempel, hvor hjernestammen på imponerende vis på et millisekund kan afgøre, hvor en lyd kommer fra på baggrund af forskellen i afstand til ørerne.”

Men musik har, ifølge Peter Vuust, også en forunderlig evne til at påvirke vores følelser på et dybere niveau. Anatomisk ligger følelserne placeret inde bag det kålhoved, vi opfatter som hjernen, forklarer han. Her ligger det limpiske system, som er det system, der blandt andet har med urfølelser at gøre:

”Det skal sikre, at vi kan nå at flygte fra en fjende: Hvis nogen skriger os i øret for eksempel.”

Peter Vuust forklarer, at der samtidig er et andet kognitivt system, der arbejder fra hjernebarken, der påvirker os i en anden retning – det er et mere bevidst system.

Tiger på spring

”Mit yndlingseksempel er historien om tigerburet. Hvis man går hen til tigerburet i Zoologisk Have, og tigreren pludselig udstøder et højt brøl, vil vores første instinktive reaktion være at flygte; men samtidig vil det hjernebarksmæssige, kognitive sige til os – nej, bliv her, du har jo betalt for at komme ind. Der er tremmer imellem dig og tigreren.”

Sådan en oplevelse giver os et frydefuldt gys.

Det samme sker, forklarer Peter Vuust, når vi hører musik, og det sker noget uventet i musikken. Lytteren oplever et frydefuldt gys. Musikken stimulerer både

vores intellekt og vores følelser:

”Mange musikere kender det at blive opstemt både intellektuelt og følelsesmæssigt over at høre noget, der er smart lavet.”

Det er dog, ifølge Peter Vuust langt vigtigere, hvad musik gør for os, når vi går fra at være lyttende til selv at spille.

Mere hjernebark og arbejdshukommelse

”Det at spille musik bygger om på vores hjerne. Politikere og pædagoger skal forstå, at det at lytte giver ingenting. Musik skal udøves.”

Peter Vuust læner sig frem over bordet og fortæller videre:

”Vi har her på centeret, som de første i verden beviser, at jo dygtigere en rytmisk musiker bliver, jo større arbejdshukommelse får han.”

Han fortæller om et berømt forsøg, hvor koncertpianisters hjerner bliver scannet og sammenlignet med almindelige mennesker, der ikke spiller musik. Forsøget viser, at koncertpianister får tykkere hjernebark i de områder, der har med venstre-højrehånd og finmotorik at gøre. Musikere er også bedre til at opfatte sprogtone, det vil sige opfatte eksempelvis ironi – og om en sætning er ment som et spørgsmål, fortæller Peter Vuust.

Disse resultater, mener Peter Vuust dog ikke skal bruges som argument for at spille musik:

Musik er vigtigt i sig selv

”Hvis du vil være god til matematik, så træn matematik. Effekterne af at spille musik i forhold til andre områder er så små, at det ikke holder, at bruge det som argument. Musik skal spilles, fordi det er vigtigt i sig selv for os som mennesker.”

Peter Vuust fortæller, at vi mennesker bruger musik til at harmonisere vores følelser. Musik er hurtigere end sprog til at formidle følelser, forklarer han. Et forsøg har, ifølge Peter Vuust, vist, at blot man hører 200 millisekunder af noget musik, så er lytteren klar over, hvilken følelse musikken sætter i gang.

”Musik er kilde til uendelig meget

nydelse, vi bruger musik overalt og hele tiden. Det er vigtigt at børn bliver vænnet til at spille musik selv – ellers bliver vores kultur forarmet,” siger Peter Vuust.

Musik og eksamen

Umiddelbart ser Peter Vuust ingen grund til at lave eksamen i musik i skolen, da musik skal være sjovt i sig selv. Alligevel tror han, det er en god ide at indføre prøver i musik i skolen:

”Jeg tror det vil højne fagets status blandt både elever og beslutningstagere, hvis der indføres prøver i musik.”

Da han selv gik i gymnasiet var faget prøvefrit, fortæller han. Det bevirkede, at han selv var en af dem, der sad og lavede sine matematikafleveringer i musiktimen – selvom han var meget glad for at spille.

”Det store spørgsmål i den forbindelse må være, hvordan de prøver kommer til at se ud. Her kunne man forestille sig projektopgaver eller gruppeeksamener i samspil. Det vigtige må være, at eksamen afspejler den undervisning, eleverne modtager til daglig,” siger Peter Vuust.

Ude på gangen igen er der kontorer med forskere på begge sider, men der kommer ingen lyde frembragt af musikinstrumenter ud fra nogen af dem. De tænker nok.

Læs mere om Peter Vuust og hans forskning: <http://www.musik-kons.dk/foku/pvuust.php>

Eksamen og karakter i musik:

Undervisningen bliver mere snæver, firkantet og håndværkspræget

Af Else Marie Andersen

Musik vil i højere grad blive et 'talefag', hvor musikken dissekeres og i mindre grad et 'syngespil-fag', hvor eleverne får oplevelsen af musik.

Det forudser musiklærer Gert Uttenthal Jensen vil blive konsekvensen, hvis regeringen beslutter at indføre afsluttende prøve med karaktergivning i musik i folkeskolens afgangsklasser.

Som lærer på Frederiksborg Gymnasium i Hillerød har han undervist gymnasielever i musik siden 1985 og har således både undervist før og efter, at karakter og eksamen blev indført i gymnasiet, så han har oplevet, hvad en traditionel evaluering gør ved et fag, og hvad den gør ved undervisningen.

"Når der er eksamen i musik, snævrer man som lærer undervisningen mere ind. Den bliver mere firkantet, fordi man er nødt til at være sikker på, at alle eleverne

får mulighed for at øve sig på det, de skal kunne den halve time, de er til eksamen. De mere eksperimenterende dele af undervisningen forsvinder", konstaterer Gert Uttenthal Jensen, der i otte år fra 1995 var formand for bestyrelsen på Hillerød Lilleskole.

Karakterer ændrer undervisningen

Mens indførelsen af karakterer i musik i 1990 ikke ændrede undervisningen nævneværdigt, fik det til gengæld stor betydning, at undervisningsministeren for tre år siden indførte mundtlig eksamen i musik i gymnasiet, mener han.

"Undervisningen fokuserer nu mere på håndværket og på det, eleverne skal kunne til eksamen. I gymnasiet skal de øve sig i at spille sammen. De skal lære noter. De skal lære at beskrive samspillet mellem forskellige instrumenter i et nummer. Det betyder, at nogle af de kreative elementer forsvinder. Det handler mere om at øve sig og mindre om at udfolde sig. Undervisningen bliver mere brugsorienteret, og holdningen bliver let: "Skal vi ikke bruge det til eksamen, så er det spild af tid", fortæller Gert Uttenthal Jensen.

Jo mere eksamen - jo færre ideer

Som lærer oplever han, at gymnasieeleverne bruger meget tid på at finde ud af, hvornår de skal mødes for at øve, og det virker, som om der er meget spildtid. Desuden er det en større sag at få logistikken til at gå op: Hvilke elever skal spille sammen i hvilke grupper? Hvem spiller på hvilke instrumenter? og hvilket stykke spiller de?

"Er der en elev, der i april finder ud af, at han hellere vil spille klaver end bas, ja så er det bare ærgerligt: "Det skulle du have tænkt på i februar, da planen blev lavet". Prisen er, at vi mister noget af det spontane", fastslår Gert Uttenthal Jensen: "Er der eksamenskrav, er der simpelthen ikke plads til så mange ideer".

Han mener, at læreren har en forplig-

telse til at give undervisningen mening på en måde, så alle elever lettere kan lære pensum til eksamen udenad.

"Eksamen handler i høj grad om at tale om tingene. Derfor kommer undervisningen let til at handle om teori – det bliver en mere dansk-agtig undervisning. Prisen er, at man let mister noget af det spontane, det praktiske musiske. Som elev kommer det til at handle om at øve sig og ikke så meget om at udfolde sig".

Omvendt får den enkelte elev i gymnasiet spillet mere end tidligere, for det er en del af pensum at spille et instrument i en lille gruppe. Og som underviser er det på nogle måder lettere nu.

"Hvis man som lærer får gjort sig klart, hvad eleverne skal undervises i, og man får lavet en god plan i februar, så skal jeg ikke lave så meget mere resten af året. For så er det op til eleverne at øve sig 2-3 måneder i grupper.

Forskel på små og store elever

Men der er stor forskel på elever i gymnasiet og i folkeskolen, når det gælder musikundervisning, mener han. Set med hans optik vil indførelsen af karakterer og eksamen smadre grundskoleelevers oplevelse af musik.

"Som barn må man først opleve, hvad musik er, før man lærer at dissekere den, og det er det, man gør til eksamen. Har man ikke haft oplevelsen af musik, aner børnene jo ikke, hvad man taler om", påpeger Gert Uttenthal Jensen.

Alene den kendsgerning, at elever i gymnasiet er blevet ældre, gør den store forskel, mener han.

"Gymnasiet er mere bogligt, og det praktisk-musiske udgør fx kun halvdelen af bedømmelsen til musikeksamen i gymnasiet. Den anden halvdel handler om det at sætte ord på og dissekere musikken. Det er præcis det, eleverne generelt skal øve. Også i dansk er oplevelsen af at læse en bog ikke nok i gymnasiet, man skal kunne dissekere den, sætte ord på og analysere dens indhold", siger Gert Uttenthal og tilføjer i en bisætning:

"Og så må man bare håbe, at oplevelsen overlever".

Koncert i stedet for eksamen

Vil regeringen indføre eksamen i musik i folkeskolen, skal det foregå på musikkenes præmisser og ikke på tale-fagenes præmisser, mener han.

"Fx vil en koncert ved årets udgang ikke smadre indholdet i undervisningen, for det fungerer ikke som eksamen. Koncerter betyder, at man sætter det at udtrykke sig musiksk i centrum. Elementet af evaluering bliver nedtonet. Udtalelser om elevernes færdigheder i musik smadrer heller ikke noget. Tværtimod er eleverne ofte glade for dem, men udtalelser er ikke det samme som karakterer", understreger Gert Uttenthal Jensen.

Udtalelser giver læreren mulighed for at nuancere forskellige sider af elevens musiske evner. Derfor bliver de ikke så kategoriske, som når bedømmelsen er trukket sammen i ét enkelt tal, mener han.

Musik bør være obligatorisk i folkeskolen

Hvis regeringen vil styrke musik-faget, skal den starte med at gøre det obligatorisk i folkeskolen i alle klasser, mener Gert Uttenthal Jensen.

"Musik skal ikke kun være 'for børn', som det har været i mange år. Og så skal man overveje og gøre sig klart, hvorfor man vil indføre eksamen. Er der noget bestemt, man vil sikre, at elever får lært i musikundervisningen? og hvad er det?, spørger Gert Uttenthal.

Han kan frygte, at ideen er hentet fra tidens aktuelle 'kanon-tænkning', der indebærer, at elever helst skal kende nogle bestemte værker, sange eller musikere, men den tænkning er utidssvarende, mener han:

"Det er et lidt gammeldags skolesyn, hvis nogen nu skal sidde og lave en liste over 'den gode smag', og hvilken musik elever skal kende. Det er helt ude af trit med tidens ånd at tilrettelægge musikundervisningen efter den tænkning", siger Gert Uttenthal Jensen.

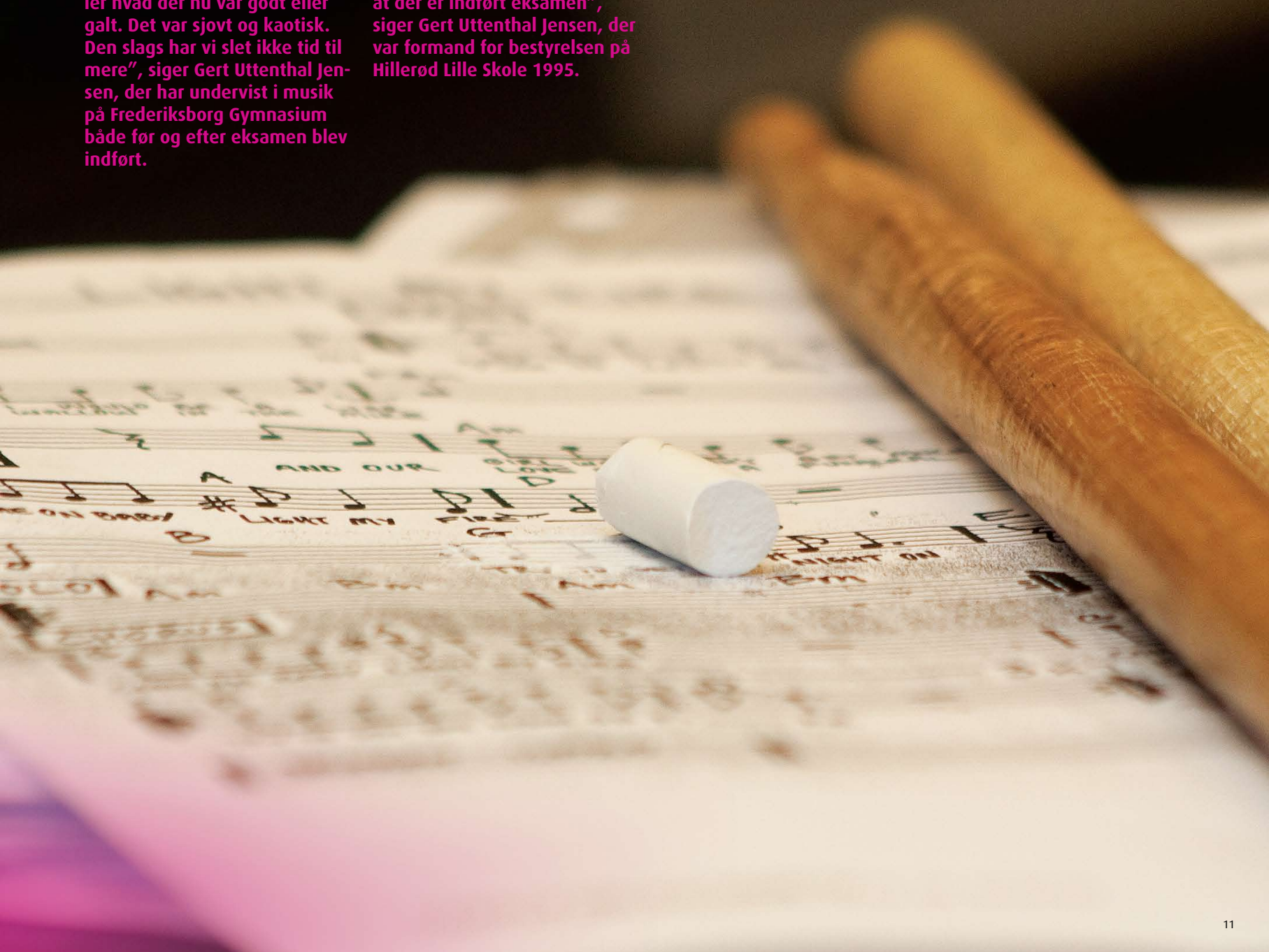

Gert Uttenthal Jensen

"Det kreative element i undervisningen er gledet mere ud, efter der er indført eksamen i musik i gymnasiet. Fx lavede vi tidligere forløb, hvor eleverne selv skrev sange og musik, hvor vi undersøgte, hvorfor nogle melodier og tekster fungerede godt. Andre ikke. Måske var melodien for stillestående, eller hvad der nu var godt eller galt. Det var sjovt og kaotisk. Den slags har vi slet ikke tid til mere", siger Gert Uttenthal Jensen, der har undervist i musik på Frederiksborg Gymnasium både før og efter eksamen blev indført.

"Inden musik blev et eksamensfag var synsvinklen mere, at musik var en almen menneskelig udtryksform, og at vi i musiktimerne prøvede at holde den ved lige. Selv om musik selvfølgelig stadigvæk er et "kreativt" fag, så er det på nogle måder blevet mere som et "almindeligt skolefag" efter, at der er indført eksamen", siger Gert Uttenthal Jensen, der var formand for bestyrelsen på Hillerød Lille Skole 1995.

"Jeg har svært ved at se den dybere ide i at give karakterer i musik fra 7. klasse og ned. Og lidt svært ved at se, at det vil være en forbedring for musikundervisningen i 8. og 9. klasse", siger Gert Uttenthal Jensen.

Koncerten er den store eksamen

Hver tredje af Holbæk Lilleskoles 300 elever går til musik på skolens egen musikskole. Skolen har formået at give musikundervisningen status uden eksamen eller udtalelser.

Af Else Marie Andersen

Det er fredag før skolernes vinterferie. Holbæk Lilleskole har fastelavnstest for alle elever. Allerede på parkeringspladsen udenfor kan man høre musikken spille. Indenfor i gymnastiksalen forstærkes de rytmiske toner fra skolens "Latinband". Små og store børn er klædt ud. Alle synger og danser i fællesdans til bandets rytmiske toner.

Claus Schlütter Nielsen

Rummet emmer af energi, dans, glæde og ja fest. Netop den levende musiks rytmer smyger sig ind i kroppen og løfter stemningen fra et traditionelt fastelavnssarrangement til en egentlig fastelavnstest.

"Musikken er helt klart med til at skabe sammenhængskraft på skolen", råber skoleleder Calle Nørvig om kap med musikken.

Mens musiklærer Claus Schlütter Nielsen dirigerer rytmen ved at slå på en koklokke, nyder journalisten musikken, får lyst til at danse med og tænker på sin egen søn i 8. klasse, der ikke kunne overtales til at være klædt ud - endsige danse rundt i udklædning, som de gør her.

Hver tredje elev går på musikskole

På Holbæk Lilleskole har musikken en helt særlig prioritet og status – uden at skolen dog satser elitært på de dygtigste elever. For det er samspil, kor og bredden af elever, der er i fokus. Ikke færre end hver tredje elev – 100 ud af skolens 300 elever – går til musik på skolens egen musikskole i fritiden. Skolen har da også udklækket flere bands, og til sommer står den for lilleskolernes musikfestival, hvor 12-1400 elever fra de fleste af landets lilleskoler deltager.

"Selv om begge musiklærere har været syge de sidste to øvetimer, er det selvstændige elever, der kan arbejde selv. De har øvet, mens jeg var syg, kan jeg høre. For de spiller helt korrekt, de holder tempoet og rytmen, også selv om jeg ikke dirigerede sidste nummer", siger musiklærer Claus Schlütter Nielsen, Holbæk Lilleskole.

Elever evaluerer sig selv

Vi går over mod lærerværelset for at snakke om lilleskolens musikundervisning - i lyset af regeringens netop iværksatte forsøg, der skal styrke elevernes skabende og kreative kompetencer i folkeskolen. Regeringens mål er at give de kreative fag

status blandt andet ved at indføre forsøg med elevudtalelser og afsluttende prøver.

"Vi har ikke eksamen eller prøver, men vi måler elevernes udbytte af undervisningen til vore arrangementer. Når det kan hange sammen, som det gjorde i dag, behøver vi ikke give dem karakterer", fastslår Claus Schlütter Nielsen.

Efter hvert arrangement evaluerer han til gengæld deres musikalske indsats sammen med eleverne: Hvad gik godt? Hvorfor gik noget mindre godt? Hvordan kan vi forbedre?

"Jeg får dem til at evaluere sig selv, og de er superskarpe og helt klare på, hvad deres egen indsats betød for helheden. Ingen gider være dårlig på scenen", siger han.

Når han får et nyt hold eller har guitarelever på musikskolen, drøfter han målene for deres undervisning. Nogle gange skriver han målene ned, men det er eleverne selv, der definerer, hvor de gerne vil hen: Vil de bare gerne hygge sig? Vil de spille i bands? Og så snakker han med eleverne om, hvad der skal til for at nå deres mål.

"Min opgave er at være med til at få dem til at sætte målene for dem selv", påpeger musiklæreren.

Delehold med få elever

Holbæk Lilleskole har formået at give musikundervisningen status uden at indføre prøver og udtalelser. Men skolen bruger også mange ressourcer på musikundervisning i form af tid, penge til indkøb af instrumenter og lærerlønninger. Alene musikskolen koster skolen over 400.000 kr. i lærerlønninger.

På selve lilleskolen får alle elever allerede fra 3. klasse musikundervisning på delehold, hvor kun 11 elever spiller og øver sammen ad gangen.

"Vi kunne ikke lave den musikundervisning, vi gør, hvis vi havde hele klassen, for musik er også lyd, og det vil kræve flere lokaler og en anden indretning, hvis man

skulle have 22 elever samtidig. De sidder jo med hvert sit instrument og klimper. Du kan jo ikke fortælle elever, at det musik, de spiller, har værdi, hvis de ikke har mulighed for selv at høre det", fastslår Claus Schlütter Nielsen.

Egentlig har hvert klassetrin kun 1 og 1/3 times musik om ugen, men deleholdene betyder, at undervisningen i praksis svarer til det dobbelte antal øvetimer.

"Deleholdene tilfører klassens elever mulighed for at udvikle musikalske færdigheder, og det er færdigheder, der skal til, for at musik bliver til musik. Målet er at få de basale færdigheder på plads, så de kan opleve fællesskabet i musikken", siger Claus Schlütter Nielsen.

Egne mål for musikundervisning

Som musiklærer på lilleskolen og koordinator på musikskolen lægger Claus Schlütter Nielsen – og skolen – vægt på, at musikken bliver en skabende kompetence hos den enkelte og i fællesskab med andre.

På skolens hjemmeside kan man hente fem siders læreplan for musikundervisningen, og det fremgår tydeligt, at musikundervisningen ikke udelukkende handler om det strengt musikalske, men også om elevernes sociale kompetencer.

Aflæreplanen fremgår fx, at målet for skolens musikundervisning er at "danne rammerne for elevernes alsidige udvikling – såvel den kropslige, sociale, intellektuelle, følelsesmæssige, æstetiske og den musikalske".

Læreplanen beskriver i detaljer, hvad eleverne skal mestre, når de går ud af indskoling, mellemtrinnet og overbygningen, men målene er ikke formuleret for det enkelte klassetrin.

"Det vil gøre undervisningen for bunden. Elever i 4. klasse skal fx gerne lære rytmenoder – altså fjerdedele og ottendedelsnoder – men når det ikke er formuleret så firkantet for det enkelte

klassetrin, kan jeg lægge det i 5. klasse, hvis der er noget andet, der er vigtigere at nå i 4. klasse”, siger Claus Schlütter Nielsen.

Læreplanens aktiviteter har nogle overskrifter, der om efteråret er tilegnet ’reproduktion’ af andre kunstnere, mens foråret handler om egen ’produktion’. Det vil blandt andet sige, at eleverne lærer at komponere egne melodier og tekster – helt ned i 3.-4. klasse.

”Jeg kender ikke nogle folkeskoler, hvor elever skriver deres egne sange, selv om der er i læseplanen for musik i folkeskolen er temmelig meget fokus på, at eleverne skal være skabende, jeg oplever det ikke sådan”, siger Claus Schlütter.

Kreativitet er mange ting

Set med Claus Schlütters optik findes der mange bedre redskaber til at fremme kreativitet og skabende kompetencer end udtalelser og prøver.

”Hvis man har et miljø, hvor man konstant vurderer og vogter sig selv, så sker der ikke meget kreativt og udviklende. Selvcensur bremser ofte kreativitet”, konstaterer han.

På Holbæk Lilleskole er undervisningen tilrettelagt med mange tværfaglige projekter, hvor drama, teater, film, video og musik indgår som vigtige elementer – også i det afsluttende projekt for elever i 10. klasse. Udviklingen af børns skabende evne og kreativitet er ikke kun forbeholdt musiktimerne.

”Man kan være kreativ i alle fag. Det er ikke et spørgsmål om, hvad man laver, men hvordan. Kreativitet handler om at benytte de muligheder, der er på en anderledes måde”, siger Claus Schlütter Nielsen.

Selv forsøger han blandt andet at fremme kreativitet i musiktimerne ved at

få eleverne til at generere gode ideer. Fx er det forbudt i sangskrivningens indledende idéfase at tænke på, hvordan ideerne kan gennemføres, for så dræbes ideerne, inden de er født.

”I idéfasen handler det tit om kvantitet frem for kvalitet, dér skal man ikke være praktisk orienteret eller kritisk. Man skal blive ved og blive ved med at finde på og finde på gode ideer. Til sidst ender det som regel med, at man står med den geniale gode ide, som også er praktisk mulig at gennemføre”, konstaterer Claus Schlütter Nielsen, der uddyber:

”Vi har oplevet, at en elendig tekst endte som et godt produkt, fordi teksten blev sat ind i nogle sjove rammer, som eleverne huskede og sang flere år efter. Og du kan se på eleverne, om de har haft en god og kreativ musiktime, for så traller de hele vejen ud af musiklokalet”, siger Claus Schlütter Nielsen.

Koncerter hårdere end eksamen

Men hvad ville det gøre ved din undervisning, hvis der blev indført afsluttende prøve i musik?

”For mig vil det ikke betyde noget, for mine elever vil klare sig godt, andet end at jeg skulle bruge mere tid på at ”skriftliggøre” det, vi allerede laver. For mig er fastelavnsfesten, skolens julefest, sommerfesten og musikskolens forårskoncert en slags eksamen. Når vi står på scenen og skal spille for andre, oplever eleverne et langt større pres, end de gør til eksamen. Samtidig har det at spille for andre en afsmittende effekt på den enkeltes evne til at stille sig frem foran andre, turde udtrykke sig og sige sin mening, og det er også et af målene”, understreger Claus Schlütter Nielsen.

**Lilleskolerne - en sammenslutning af
frie grundskoler** Ny Kongensgade 10, 1.
1472 København K, Tlf. 3330 7920, Fax
7020 2643 www.lilleskolerne.dk